

Andrzej S. Dyszak
(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego)

***Charakterystyka leksykalno-gramatyczna
złożonych nazw miejscowości
byłego województwa bydgoskiego (1950–1975)***

LINGUISTICA BIDGOSTIANA · SERIES NOVA
Vol. III, Warszawa 2018

Streszczenie

Przedmiotem opisu w artykule jest budowa zebranych 532 złożonych nazw miejscowości województwa bydgoskiego z lat 1950–1975, szyk tworzących je elementów składowych (części mowy) i ich formy gramatyczne (również w ujęciu frekwencyjnym) oraz podobieństwa i różnice między tymi nazwami. Ze względu na liczbę części składowych, wśród analizowanych toponimów można wyróżnić liczbowo przeważające nazwy dwuczęściowe (521) i kilka (11) nazw trzyczęściowych. W pierwszej grupie najczęstsze są związki rzeczownika z przymiotnikiem (w dwóch różnych porządkach: nazwy przymiotnikowo-przymiotnikowe, np. *Aleksandrów Kujawski*, oraz nazwy przymiotnikowo-rzeczownikowe, np. *Babie Ławy*). Mniej jest nazw zbudowanych z dwóch rzeczowników (np. *Jabłonowo Zamek*, *Nakło nad Notecią*). Oprócz tych grup pozostaje: jedna nazwa liczebnikowo-rzeczownikowa *Dziewięć Włók* i jedna nazwa zbudowana z rzeczownika i skrótu: *Sumin PGR*. Trójczłonowe nazwy budowane są na dwa sposoby: dwa przymiotniki i jeden rzeczownik (np. *Nowa Wieś Wielka*) lub dwa rzeczowniki i jeden przymiotnik (np. *Redecz Wielki Wieś*, *Rzadka Wola Parcele*). Wśród wszystkich miejscowości byłego województwa bydgoskiego można wskazać wsie lub miasteczka, których nazwy mają ten sam formalny kształt. Najczęściej (14 razy) powtarza się toponim *Nowa Wieś*. Kilkakrotnie powtarzają się nazwy *Nowy Dwór* i *Białe Błota* (odpowiednio 8 i 6 razy).

Granica dzisiejszego województwa kujawsko-pomorskiego (które powstało na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r.) pokrywa się niemalże z granicą województwa bydgoskiego, istniejącego w pierwszym 25-leciu II połowy XX w. Brakuje dziś w jego obszarze jedynie powiatów chojnickiego (obecnie należy do województwa pomorskiego) i wyrzkiego (część terenów tego powiatu weszła do obecnego powiatu nakielskiego, a pozostała należy do powiatu pilskiego – już w granicach województwa wielkopolskiego)¹. Zarówno w obrębie jednego, jak i drugiego z tych województw znalazły się takie krainy historyczno-etniczne, jak (poczynając od południa) Kujawy, ziemia dobrzyńska, ziemia michałowska i ziemia chełmińska (na wschodzie), Pałuki i Krajna (na zachodzie) oraz Bory Tucholskie i Kociewie (na północy).² Do trzech z tych krain, a mianowicie Kujaw, Krajny i Pałuk, nawiązują niektóre złożone nazwy miejscowości³ z danego terenu, por. z Kujaw: *Aleksandrów Kujawski*, *Brześć Kujawski*, *Dąbrówka Kujawska*, *Kępa Kujawska*, *Piotrków Kujawski*, *Solec Kujawski*, *Złotniki Kujawskie*⁴, z Krajny: *Kamień Krajeński*, *Kruszyn Krajeński*, *Miasteczko*

¹ Istnieją też drobne różnice w przebiegu pozostałych granic obu tych jednostek administracyjnych oraz różnice wewnętrzne: w miejsce wcześniejszych powiatów znińskiego i szubińskiego powstał jeden (większy) powiat zniński, a dawny powiat aleksandrowski rozpadł się na dwa powiaty: aleksandrowski i radziejowski, powstał też (nieistniejący wcześniej) powiat golubsko-dobrzyński. Szczegółowo granice obecnego województwa opisuje Janusz Umiński, zob. Umiński 2001: 80–82.

² O ziemiach i powiatach, jakie obejmowały najpierw (w latach 1945–1950) województwo pomorskie, a potem (w latach 1950–1975) województwo bydgoskie, a ostatecznie województwo kujawsko-pomorskie pisze Zdzisław Biegański, zob. Biegański 2001: 52–56.

³ Terminu *złożone* używam w odniesieniu do nazw zbudowanych przynajmniej z dwóch wyrazów (także tych, które zapisywane są z łącznikiem), ale nie obejmuję nim złożzeń, a więc nazw jednowyrazowych będących formacjami słowotwórczymi motywowanymi dwu- lub wielowyrazowymi podstawami (jak np. *Starorypin* ≡ *Stary Rypin* w nazwach dwóch miejscowości w powiecie rypińskim: *Starorypin Prywatny*, *Starorypin Rządowy*; notabene, ciekawymi złożeniami są rzeczowniki *Łapinóż* w złożonej nazwie *Łapinóż-Rumunki*, w tym samym powiecie, i *Ostrowąs* w złożonej nazwie *Nowy Ostrowąs*, powiat aleksandrowski).

⁴ Nie należała do województwa bydgoskiego *Izbica Kujawska*, która obecnie znajduje się w granicach województwa kujawsko-pomorskiego (wcześniej była włączona do województwa poznańskiego).

*Krajeńskie*⁵, *Runowo Krajeńskie*, *Sępólno Krajeńskie*, z *Pałuk Jabłowo Pałuckie* i *Nowawieś Pałucka*. Z kolei takie nazwy, jak *Buk Pomorski*, *Jabłonowo Pomorskie* i *Kowalewo Pomorskie* czy *Janowiec Wielkopolski*, wskazują na przynależność części ziem objętych jedną czy drugą jednostką administracyjną do Pomorza⁶ (co odzwierciedla druga część nazwy współczesnego województwa) i Wielkopolski⁷ (Krajna i Pałuki).

Formy wymienionych wyżej nazw nie zmieniły się (takie funkcjonowały w województwie bydgoskim i takie są w użyciu dzisiaj), ale porównanie innych złożonych nazw miejscowości omawianego terenu⁸ ukazuje zmiany, jakie zaszły m.in. w strukturze niektórych z nich. Przykładowo: dwuwyrazowa nazwa miejscowości *Czyste Błota* jest obecnie nazwą jednowyrazową (por. *Czystebłota*), a w trzywyrazowej nazwie *Nowa Wieś Chełmińska* połączeniu uległy dwa pierwsze człony (por. *Nowawieś Chełmińska*); w nazwach kilku innych miejscowości zniknął jeden ze współtworzących je członów: drugi (częściej), por. *Bąkowo Górne* → *Bąkowo*, *Cielęta Wybudowanie* → *Cielęta*, *Dąbrówka Duża* → *Dąbrówka*, *Kamienna - Działki* → *Kamienna*, *Sartowice Dolne* → *Sartowice*, *Słomkowo Kolonia* → *Słomkowo*, *Sosno Szlacheckie* → *Sosno*, *Sumin PGR* → *Sumin*, *Szostka Duża* → *Szostka*, *Władysławowo Drugie* → *Władysławowo* (istniejące wcześniej dwie miejscowości *Bochlin Miejski* i *Bochlin Szlachecki* otrzymały wspólną nazwę *Bochlin*, lub pierwszy (rzadziej), por. *Lipiny Barcikowo*⁹ → *Barcikowo*, *Stary Żabieniec* → *Żabieniec*; z kolei w nazwach *Mała Szostka*, *Nakonowska Wola*, *Nowa Dąbrówka*, *Nowa Kłobia*, *Stara Telążna* i *Wielki Sławsk* zmienił się szyk ich członów składowych, por. *Szostka Mała*, *Wola Nakonowska*, *Dąbrówka Nowa*, *Kłobia Nowa*, *Telążna Stara*, *Sławsk Wielki*, a nazwa miejscowości *Frankowo Dułskie* została zmieniona na *Dulsk-Frankowo*.¹⁰ Zmienił się także sposób zapisu nazw niektórych

⁵ Obecnie w województwie wielkopolskim.

⁶ *Buk Pomorski* i *Jabłonowo Pomorskie* to miejscowości w powiecie brodnickim, natomiast *Kowalewo Pomorskie* jest położone w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Wszystkie te miejscowości są zlokalizowane na historycznej ziemi chełmińskiej, będącej częścią Pomorza.

⁷ *Janowiec Wielkopolski* leży w powiecie żnińskim na historycznej ziemi kaliskiej, uznawanej obecnie za część Wielkopolski właściwej.

⁸ Źródłami ekscerpcji takich nazw analizowanych w niniejszym artykule są następujące dwie publikacje: *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych* (zob. Taszycki 1971–1972) oraz *Urzędowy wykaz nazw miejscowości* (PDF pobrany ze strony <http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/>).

⁹ Po 1975 roku zapisywano tę nazwę z łącznikiem: *Lipiny-Barcikowo*.

¹⁰ Poza tymi przykładami pozostają jeszcze inne nazwy złożone odnotowane w *Urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych*, w wypadku których trudno ustalić przyczyny ich braku w *Urzędowym wykazie nazw miejscowości*, *Dąbrówka Mała*, *Kolonia Gąbinek*, *Kolonia Przywieczewska*, *Kolonia Szczebetowska*, *Małe Brzeźno*, *Nowa Wola*, *Nowy Ostrowąs*, *Nowy Żabieniec*, *Ujma Łowiczek*, *Zwirownia Włoszczycka* (pow. aleksandrowski) i *Nowa Wieś* (druga z dwóch nazw w pow. aleksandrowskim), *Mały Kabat* (pow. bydgoski), *Huby Karczyńskie* (pow. inowrocławski), *Nowa Rzeczna*, *Nowa Turza*, *Nowe Rybitwy* (pow. lipnowski), *Mały Głębocek*, *Połędzie Dolne*, *Połędzie Dolne*, *Połędzie Kościelne*, *Połędzie Szlacheckie*, *Wymysłowo Miejskie* (pow. mogileński), *Łęg Witoszyn*, *Rumunki Zaduskie* (pow. włocławski), *Nowe Ruszkowo*, *Orle Poduchowne*, *Stara Ruda*, *Stare Płowki*, *Żelazek Drugi*, *Żelazek Pierwszy* (pow. radziejowski), *Nowa Rokitnica*, *Nowe Zasady*, *Osiek - Kolonia*, *Stare Zasady* (pow. rypiński), *Popowo Toruńskie* (pow. toruński), *Nowy Dwór*, *Rywałd Szlachecki* (pow. wąbrzeski), *Nowy Goryń*, *Parcele Sokółowskie*, *Pustki Choceńskie*, *Stare Kurowo*, *Wilczyniec Bogucki*, *Wilczyniec Fabiański* (pow. włocławski), *Nowe Brzostowo*, *Wolsko Górne* (pow. wyrzyski), lub wiadomo, że odpowiednie miejscowości są dziś częścią innych pobliskich wsi lub miast, jak *Golskie Holendry* (część wsi Goćław), *Górne Morgi* (część wsi Morgi), *Kłóbskie Budy* (część wsi Chojny), *Kolonia Miłachowska* (część wsi Michałowek), *Kolonia Ostrowicka* (część wsi Ostrowite), *Krzywa Góra* (część miasta Włocławka), *Kubłowo Duże* (część wsi Kubłowo), *Lenie Małe* (część wsi Michałkowo), *Lipki*

miejscowości. W kilkunastu z nich pojawił się nieobecny wcześniej łącznik¹¹, por. dwuczłonowe *Borucin Kolonia* → *Borucin-Kolonia*, *Cegielnia Rudki* → *Cegielnia-Rudki*, *Czamanin Kolonia* → *Czamanin-Kolonia*, *Dobre Kolonia* → *Dobre-Kolonia*, *Dobre Wieś* → *Dobre-Wieś*, *Falborz Kolonia* → *Falborz-Kolonia*, *Gaj Grzmięca* → *Gaj-Grzmięca*, *Janowiec Wieś* → *Janowiec-Wieś*, *Kołat Rybniki* → *Kołat-Rybniki*, *Kruszyny Rumunki* → *Kruszyny-Rumunki*, *Miasteczko Huby* → *Miasteczko-Huby*, *Sokole Kuźnica* → *Sokole-Kuźnica*, *Witowo Kolonia* → *Witowo-Kolonia*, *Witrogoszcz Kolonia* → *Witrogoszcz-Kolonia*, i trzyczłonowe *Redecz Wielki Parcele* → *Redecz Wielki-Parcele*, *Redecz Wielki Wieś* → *Redecz Wielki-Wieś*, *Rzadka Wola Parcele* → *Rzadka Wola-Parcele*, *Wola Olszowa Parcele* → *Wola Olszowa-Parcele*.

Przedmiotem szczegółowego opisu w niniejszym artykule są 532 toponimy (o złożonej budowie) funkcjonujące w byłym województwie bydgoskim¹². Tekst ten nie pretenduje wszakże do opracowania o charakterze onomastycznym. Nie będzie to zatem opis leksykalno-znaczeniowy wyekscerpowanych nazw, a opis leksykalno-gramatyczny, który dotyczy będzie ich składu leksykalnego (współtworzących je części mowy) i szyku elementów składowych oraz ich formy gramatycznej (także w ujęciu frekwencyjnym i aspekcie porównawczym – podobieństwa i różnice między opisywanymi nazwami).

1. Wprowadzenie

Z informacji, jakie podaje Stanisław Rospond, pierwszym badaczem nazw geograficznych, który zastosował do ich klasyfikacji kryterium formalne, był Karol Dejna. Wyznaczył on m.in. grupę nieurzeczownikowionych nazw terenowych, a wśród nich zestawienia typu *Cesta na Niekanice*, *Grabowski Las*¹³. Wszakże dopiero sam S. Rospond wprowadził podział strukturalno-gramatyczny tego typu toponimów, stwierdzając, że jest on

---

Dolne i Lipki Górne (w obrębie wsi Lipki), Mały Lubień (część wsi Wielki Lubień), Nakonowo Leśne (część wsi Gołaszewo), Nockie Holendry (część wsi Morzyczyn), Nowa Góra (część wsi Rogóźno-Zamek), Nowe Gołaszewo (część wsi Gołaszewo), Nowe Krąplewice (część wsi Krąplewice), Nowiny Kryszkowskie (część wsi Kryszkowice), Piotrków Poduchowny (część miasta Piotrkowa Kujawskiego), Ruda Chodecka (część wsi Mielno), Rumunki Wólczzańskie (część wsi Wólka), Smukała Dolna (część miasta Bydgoszczy), Stare Grabie (część wsi Kawęczyn), Wielkie Tarpno (część miasta Grudziądza), Wieś Lubieniecka (część wsi Lubieniec), Wólka Sumińska (część wsi Sumowo).

¹¹ Nazwy z łącznikiem funkcjonowały także w województwie bydgoskim. W zeszycie 171 *Urzędowych nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych* zapisano w ten sposób także nazwę Aleksandrowa Kujawskiego (por. *Aleksandrów-Kujawski*), co uznać należy za pomyłkę. Ten sam wykaz przynosi też błędnie zapisane nazwy z myślnikiem (zamiast z łącznikiem), np. *Huta – Strzelce* (por. z zapisem *Huta-Chojno*; zapis *Huta-Strzelce* widnieje w *Urzędowym wykazie nazw miejscowości*). Błędem w druku są także zapisy nazw *Biabie Ławy* (zamiast *Babie Ławy*, zob. *Urzędowy wykaz nazw miejscowości*), *Pszyny Miejskie* obok *Przyny Szlacheckie* (zapis *Przyny Miejskie* potwierdza *Urzędowy wykaz nazw miejscowości*) i *Goryń Duży* (w *Urzędowym wykazie nazw miejscowości* jest *Goreń Duży*).

¹² Najwięcej odpowiednich miejscowości znajdowało się w powiecie włocławskim (93). W dalszej kolejności pod tym względem sytuują się powiaty: radziejowski (43 miejscowości), świecki (36 miejscowości), rypiński (34 miejscowości), lipnowski (32 miejscowości), aleksandrowski (29 miejscowości), chojnicki (25 miejscowości), chełmiński (24 miejscowości), brodnicki, bydgoski i inowrocławski (po 21 miejscowości) oraz grudziądzki i wyrzyski (po 20 miejscowości). Mniej niż 20 miejscowości o złożonych nazwach położonych było w następujących powiatach: toruńskim (18), mogileńskim (17), tucholskim i żnińskim (po 16), szubińskim (15), golubsko-dobrzyńskim (13) i wąbrzeskim (11). Najmniej takich miejscowości miał powiat sępoleński (7).

¹³ Zob. Rospond 1957: 27.

ważny „dla toponomastyki ściśle lingwistycznie i gramatycznie pojętej”¹⁴. Badacz ten wyraził też następujący pogląd: „Klasyfikacja ta, stojąc na mocnym, bo lingwistycznym gruncie klasyfikacyjnym, nie wymaga w ogóle lub w nieznacznym tylko stopniu trudnych, nieraz wątpliwych, a czasem wręcz niemożliwych dociekań pozajęzykowych”¹⁵.

S. Rospond wyróżnił trzy zasadnicze grupy nazw geograficznych ze względu na ich budowę strukturalno-toponimiczną. Trzecią grupę stanowią nazwy złożone (*composita*) typu (rosyjskie) *Nikoła-Gostuń* czy (huculskie) *Kamień Dobosza* lub *Magura Iwana*.¹⁶ Na grupę tę składają się trzy podgrupy: 1) złożenia, 2) zrosty, 3) zestawienia syntaktyczne. Wśród tych ostatnich jako najliczniejsze (w słowiańszczyźnie) wskazał struktury przymiotnikowo-rzeczownikowe, jak np. (polski) *Nowy Dwór*, ale obok nich także zestawienia liczebnika z rzeczownikiem (np. chorwackie *Tri Lokvice*), dwóch równorzędnych rzeczowników (*nomen loci + nomen loci*, np. *Szczepankowo – Zalesie*) i rzeczownika w mianowniku z rzeczownikiem w dopełniaczu (np. serbskie *Hadźića Selo*) oraz rzeczownika z wyrażeniem przymikowym (np. *Zagrody za Zakrzowem*) lub z wyrażeniem syntaktycznym (np. *Buchetka z Wrotnego Ilosu do Krza Rogu*).¹⁷

Ze względu na liczbę członów wśród wyekscerpowanych toponimów województwa bydgoskiego z lat 1950–1975¹⁸ można wyróżnić (zasygnalizowane już podziałem przytoczonych na wstępie nazw, które współcześnie zapisuje się z łącznikiem) dwie ich grupy: przeważające liczebnie nazwy dwuczłonowe (521) i nieliczne nazwy trzyczłonowe (11). Obie grupy są wewnętrznie zróżnicowane jakościowo.

W grupie nazw dwuczłonowych większość (472) stanowią związki wyrazowe zbudowane z rzeczownika i przymiotnika (w dwojakim szyku: nazwy rzeczownikowo-przymiotnikowe i nazwy przymiotnikowo-rzeczownikowe). Mniej jest nazw zbudowanych z dwóch rzeczowników (47). Poza tymi grupami pozostają: jedna nazwa liczebnikowo-rzeczownikowa, por. *Dziewięć Włók*, i jedna nazwa złożona z rzeczownika i skrótu, por. *Sumin PGR*¹⁹ (te dwie nazwy nie będą już w dalszej części artykułu analizowane). Nazwy trzyczłonowe zbudowane są dwojako: z dwóch przymiotników i jednego rzeczownika lub z dwóch rzeczowników i jednego przymiotnika (w tej grupie nazwy różnią się szykiem wyrazów reprezentujących wymienione kategorie części mowy).

¹⁴ *Ibidem*: 28.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Por. *ibidem*: 34.

¹⁷ Por. *ibidem*: 47–49.

¹⁸ Do zajęcia się analizą wskazanego materiału toponomastycznego namówił mnie Śp. Prof. Edward Breza, informując, że dotychczas nikt z językoznawców czy onomastów tych nazw nie charakteryzował i warto o nich napisać. Pierwotnie, jako referat, tekst niniejszy miał być wygłoszony na konferencji językoznawczej w Łomży w lipcu 2017 r. Do mojego udziału w tej konferencji nie doszło, a zredagowany ostatecznie artykuł poświęcam pamięci zmarłego Profesora.

¹⁹ Ponieważ współtworzący tę nazwę skrót odnosi się do realiów minionej już epoki społeczno-politycznej, słuszne wydaje się w tym miejscu jego rozszyfrowanie (rozwinięcie): PGR – Państwowe Gospodarstwo Rolne.

2. Nazwy dwuczłonowe

2.1. Nazwy rzeczownikowo-przymiotnikowe

Grupę tę tworzy 241 nazw: Aleksandrów Kujawski, Bąkowo Górne, Bochlin Miejski, Bochlin Szlachecki, Bronimierz Mały, Bronimierz Wielki, Bruki Unisławskie, Brzeszczki Duże, Brzeszczki Małe, Brześć Kujawski, Brzeźno Szlacheckie, Buk Góralski, Buk Pomorski, Chełmica Duża, Chełmica Mała, Chomiąża Księża, Chomiąża Szlachecka, Czarnia Duża, Czarnia Mała, Czersk Świecki, Czumsk Duży, Czumsk Mały, Dąb Mały, Dąb Polski, Dąb Wielki, Dąbie Poduchowne, Dąbrowa Biskupia, Dąbrowa Chełmińska, Dąbrowa Mała, Dąbrowa Wielka, Dąbrówka Barcińska, Dąbrówka Duża, Dąbrówka Królewska, Dąbrówka Kujawska, Dąbrówka Mała, Dąbrówka Słupska, Dęby Janiszewskie, Dorposz Chełmiński, Dorposz Szlachecki, Dźwierzno Małe, Dźwierzno Wielkie, Frankowo Dulskie, Glinno Wielkie, Glišno Wielkie, Goczki Polskie, Goryń Duży, Górki Dąbskie, Górki Zagajne, Grochowiska Księża, Grochowiska Szlacheckie, Gzin Dolny, Holendry Bytońskie, Huby Karczyńskie, Huta Chodecka, Huta Głodowska, Huta Padniewska, Huta Pałędzka, Huta Trzemeszeńska, Jabłonowo Pomorskie, Jabłowo Pałuckie, Jadowniki Bielskie, Jadowniki Rycerskie, Janowiec Wielkopolski, Jeziora Wielkie, Jezioro Kosztowskie, Jezioro Zabartowskie, Kamień Kmiecy, Kamień Kotowy, Kamień Krajeński, Kamionki Duże, Kamionki Małe, Kępa Kujawska, Kępka Szlachecka, Kierz Radzikowski, Kijewo Królewskie, Kijewo Szlacheckie, Kolonia Bodzanowska, Kolonia Miłachowska, Kolonia Ostrowicka, Kolonia Przywiczewska, Kolonia Racięcka, Kolonia Szczebetowska, Kolonia Warzymowska, Kołuda Mała, Kołuda Wielka, Kościerzyn Mały, Kościerzyn Wielki, Kowalewo Pomorskie, Koziróg Leśny, Koziróg Rzeczny, Kretki Duże, Kretki Małe, Krusza Duchowna, Krusza Podlotowa, Kruszyn Krajeński, Kruszyny Szlacheckie, Kubłowo Duże, Kubłowo Małe, Laski Małe, Laski Wielkie, Lenie Małe, Lenie Wielkie, Lipki Dolne, Lipki Górne, Lisewo Kościelne, Lubicz Dolny, Lubicz Górny, Lubomin Leśny, Lubomin Rządowy, Łąki Markowe, Łąki Wielkie, Łąki Zwiastowe, Łąsko Małe, Łąsko Wielkie, Łopatki Polskie, Marcinkowo Dolne, Marcinkowo Górne, Miasteczko Krajeńskie, Miechowice Duże, Młyniec Drugi, Młyniec Pierwszy, Nakonowo Leśne, Nowawieś Pałucka, Nowiny Kryszkowskie, Okoniny Nadjeziorne, Orle Poduchowne, Osiecz Mały, Osiecz Wielki, Ostrów Świecki, Ośno Górne, Parcele Sokołowskie, Parowa Fałęcka, Pieńki Królewskie, Pieńki Pstrowskie, Piotrków Kujawski, Piotrków Poduchowny, Pobórka Wielka, Połudzie Dolne, Połudzie Kościelne, Połudzie Szlacheckie, Popowo Toruńskie, Półwiesk Duży, Półwiesk Mały, Probostwo Dolne, Probostwo Górne, Przydatki Gołaszewskie, Przyny Szlacheckie, Pszyny Miejskie, Pustki Choceńskie, Pustki Śmiłowskie, Puszcza Miejska, Puszcza Rządowa, Radziki Duże, Radziki Małe, Radzyń Chełmiński, Redecz Kalny, Redecz Krukowy, Redecz Wielki, Ruda Chodecka, Ruda Lubieniecka, Rudzk Duży, Rudzk Mały, Rumunki Głodowskie, Rumunki Wólczańskie, Rumunki Zaduskie, Runowo Krajeńskie, Rypałki Prywatne, Rywałd Królewski, Rywałd Szlachecki, Rzeżewo Małe, Samokłęski Duże, Samokłęski Małe, Sarbinowo Drugie, Sartowice Dolne, Sępólno Krajeńskie, Skoki Duże, Skoki Małe, Sławsko Dolne, Słupy Duże, Słupy Małe, Smukała Dolna, Solec Kujawski, Sosno Szlacheckie, Starorypin Prywatny, Starorypin Rządowy, Strzelce Dolne, Strzelce Górne, Strzelno Klasztorne, Szonowo Szlacheckie, Szostka Duża, Szpetal Górny, Tarkowo Dolne, Tarkowo Górne, Tełżna Leśna, Trzebcz Królewski, Trzebcz Szlachecki, Turza Wilcza, Ujma Mała, Wałdowo Kró-

lewskie, Wałdowo Szlacheckie, Warząchewka Królewska, Warząchewka Polska, Wdzydze Tucholskie, Wierzchucin Królewski, Wieś Lubieniecka, Wilczyniec Bogucki, Wilczyniec Fabiański, Wistka Królewska, Wistka Szlachecka, Władysławowo Drugie, Włoszczyca Lubańska, Wola Adamowa, Wola Bachorna, Wola Dziankowska, Wola Jurkowa, Wola Kozuszkowa, Wola Olszowa, Wola Skarbkowa, Wola Sosnowa, Wola Wapowska, Wolsko Górne, Wólka Orchowska, Wólka Paruszevska, Wólka Sumińska, Wymysłowo Miejskie, Wymysłowo Szlacheckie, Wyrzysk Skarbowy, Wysoka Mała, Wysoka Wielka, Wysoka Zaborska, Zalesie Barcińskie, Zalesie Królewskie, Zalesie Szlacheckie, Zamek Bierzgłowski, Zarośle Cienkie, Zławieś Mała, Zławieś Wielka, Złotniki Kujawskie, Żelazek Drugi, Żelazek Pierwszy, Żwirownia Włoszczycka.

W funkcji konstytutywnej w wymienionych wyżej nazwach występują następujące rzeczowniki¹:

Wola (9), Kolonia (7), Dąbrówka (6), Huta (5), Dąbrowa (4), Dąb, Kamień, Łąki, Połędzie, Redecz, Rumunki, Wólka, Wysoka, Zalesie (3), Bochlín, Bronimierz, Brzeszczki, Buk, Chełmica, Chomiąza, Czarnia, Czumsk, Dorposz, Dźwierszno, Górki, Grochowiska, Jadowniki, Kamionki, Kijewo, Kołuda, Kościerzyn, Koziróg, Kretki, Krusza, Kubłowo, Laski, Lenie, Lipki, Lubicz, Lubomin, Łąsko, Marcinkowo, Młyniec, Osiecz, Pieńki, Piotrków, Półwiesk, Probstwo, Przyny, Pustki, Puszcza, Radziki, Ruda, Rudzk, Rywałd, Samokłęski, Skoki, Słupy, Starorypin, Strzelce, Tarkowo, Trzebcz, Wałdowo, Warząchewka, Wilczyniec, Wistka, Wymysłowo, Zławieś, Żelazek (2), Aleksandrów, Bąkowo, Bruki, Brześć, Brzeźno, Czersk, Dąbie, Dęby, Frankowo, Glinno, Glišno, Goczki, Goryń, Gzin, Holendry, Huby, Jabłonowo, Jabłowo, Janowiec, Jeziora, Jeziorki, Jeziórki, Kępa, Kępka, Kierz, Kowalewo, Kruszyn, Kruszyny, Lisewo, Łopatki, Miasteczko, Miechowice, Nakonowo, Nowawieś, Nowiny, Okoniny, Orle, Ostrów, Ośno, Parcele, Parowa, Pobórka, Popowo, Przydatki, Radzyń, Runowo, Rypałki, Rzeżewo, Sarbinowo, Sartowice, Sępólno, Sławsko, Smukała, Solec, Sosno, Strzelno, Szonowo, Szostka, Szpetal, Telązna, Turza, Ujma, Wdzydze, Wierzchucin, Wieś, Władysławowo, Włoszczyca, Wolsko, Wyrzysk, Zamek, Zarośle, Złotniki, Żwirownia (1).

Jako człony akcesoryjne odpowiednie nazwy rzeczownikowo-przymiotnikowe współtworzą następujące przymiotniki:

Mała/Małe/Mały (8/14/7), Szlachecka/Szlachecki/Szlacheckie (3/4/11), Duża/Duże/Duży (4/9/4), Wielka/Wielki/Wielkie (5/3/8), Dolna/Dolne/Dolny (1/8/2), Górne/Górny (8/2), Królewska/Królewski/Królewskie (3/3/4), Kujawska/Kujawski/Kujawskie (2/3/1), Krajeński/Krajeńskie (2/3), Drugi/Drugie (2/2), Leśna/Leśne/Leśny, Miejska/Miejski/Miejskie, Polska/Polski/Polskie (1/1/2), Poduchowne/Poduchowny (2/1), Chełmińska/Chełmiński, Pomorski/Pomorskie, Rządowa/Rządowy (1/2), Chodecka, Kościelne, Lubieniecka, Pierwszy, Świecki (2), Barcińska/Barcińskie, Głodowska/Głodowskie, Księża/Księżę, Pałucka/Pałuckie, Prywatne/Prywatny, Skarbkowa/Skarbkowy (1/1), Adamowa, Bachorna, Bielskie, Bierzgłowski, Biskupia, Bodzanowska, Bogucki, Bytońskie, Chocęńskie, Cienkie, Dąbskie, Duchowna, Dulskie, Dziankowska, Fabiański, Fałęcka, Gołaszewskie, Góralski, Janiszewskie, Jurkowa,

¹ Wymieniam je w kolejności wyznaczonej częstotliwością występowania w odpowiednich nazwach, w nawiasach podaję liczbę wystąpień (tę samą zasadę stosuję w podobnych wyliczeniach w dalszej części artykułu).

Kalny, Karczyńskie, Klasztorne, Kmiecy, Kosztowskie, Kotowy, Kożuszkowa, Krukowy, Kryszkowskie, Lubańska, Markowe, Miłachowska, Nadjeziorne, Olszowa, Orchowska, Ostrowicka, Padniewska, Pałędzka, Paruszevska, Podlotowa, Przywieczewska, Pstrowskie, Radzikowski, Racięcka, Rycerskie, Rzeczny, Słupska, Sokołowskie, Sosnowa, Sumińska, Szczebletowska, Śmiłowskie, Toruńskie, Trzemeszeńska, Tucholskie, Unistawskie, Wapowska, Warzymowska, Wielkopolski, Wilcza, Włoszczycka, Wólczkańskie, Zabartowskie, Zaborska, Zaduskie, Zagajne, Zwiastowe (1).

2.2. Nazwy przymiotnikowo-rzeczownikowe

Do grupy tej należy 231 nazw: *Babie Ławy*, *Białe Błota* (pow. aleksandrowski), *Białe Błota* (pow. bydgoski), *Białe Błota* (pow. lipnowski), *Białe Błota* (pow. mogileński), *Białe Błota* (pow. radziejowski), *Białe Błota* (pow. świecki), *Białý Bór*, *Bobrownickie Pole*, *Borowy Młyn*, *Boża Wola*, *Brzozowe Błota*, *Brzozowy Most*, *Bukowa Góra*, *Chociński Młyn*, *Czarne Błoto*, *Czarny Bryńsk*, *Czarny Las*, *Czyste Błota*, *Dębogórski Młyn*, *Dobra Wola*, *Dolna Grupa*, *Dolne Wymiary*, *Duża Cerkwica*, *Duża Klonia*, *Duża Kujawa*, *Golska Huta*, *Golskie Holendry*, *Górna Grupa*, *Górne Morgi*, *Górne Wymiary*, *Grzeczna Panna*, *Jania Góra*, *Jezuicka Struga*, *Kamienne Brody*, *Kamienny Smug*, *Karnkowskie Rumunki*, *Kąkowa Wola*, *Kłóbskie Budy*, *Kobyła Łąka*, *Kocia Górka*, *Kościelna Wieś*, *Kozi Róg*, *Krzywa Góra*, *Krzywe Kolano*, *Lisi Ogon*, *Lisie Kąty*, *Mała Cerkwica*, *Mała Główska*, *Mała Kępa*, *Mała Klonia*, *Mała Komorza*, *Mała Nieszawka*, *Mała Rosochatka*, *Mała Szostka*, *Małe Brzeźno*, *Małe Chełmy*, *Małe Czyste*, *Małe Gacno*, *Małe Glišno*, *Małe Łąkie*, *Małe Łunawy*, *Małe Pułkowo*, *Małe Radowiska*, *Małe Rudy*, *Małe Swornegacie*, *Mały Dólsk*, *Mały Głębczek* (pow. brodnicki), *Mały Głębczek* (pow. mogileński), *Mały Kabat*, *Mały Komorsk*, *Mały Lubień*, *Mały Mędromierz*, *Mały Rudnik*, *Mokry Las*, *Nadolna Karczma*, *Nakonowska Wola*, *Nockie Holendry*, *Nowa Cerkiew*, *Nowa Chełmska*, *Nowa Dąbrówka*, *Nowa Góra*, *Nowa Juńcza*, *Nowa Kłobia*, *Nowa Rokitnica*, *Nowa Ruda*, *Nowa Rzeczna*, *Nowa Turza*, *Nowa Warząchewka*, *Nowa Wieś* (dwie miejscowości w pow. aleksandrowskim), *Nowa Wieś* (pow. brodnicki), *Nowa Wieś* (pow. chojnicki), *Nowa Wieś* (dwie miejscowości w pow. golubsko-dobrzyńskim), *Nowa Wieś* (pow. grudziądzki), *Nowa Wieś* (dwie miejscowości w pow. lipnowskim), *Nowa Wieś* (pow. mogileński), *Nowa Wieś* (pow. radziejowski), *Nowa Wieś* (pow. toruński), *Nowa Wieś* (dwie miejscowości w pow. włocławskim), *Nowa Wola* (pow. aleksandrowski), *Nowa Wola* (pow. włocławski), *Nowa Zawada*, *Nowe Brzostowo*, *Nowe Czaple*, *Nowe Dąbie*, *Nowe Dębówko*, *Nowe Dobra*, *Nowe Gagowy*, *Nowe Gołaszewo*, *Nowe Gradowo*, *Nowe Jankowice*, *Nowe Krąplewice*, *Nowe Marzy*, *Nowe Moczadła*, *Nowe Mosty*, *Nowe Prusy*, *Nowe Ruzskowo*, *Nowe Rybitwy*, *Nowe Sadłowo*, *Nowe Skudzawy*, *Nowe Smolno*, *Nowe Świerczyny*, *Nowe Witowo*, *Nowe Zasady*, *Nowy Ciechocinek*, *Nowy Dwór* (pow. brodnicki), *Nowy Dwór* (pow. bydgoski), *Nowy Dwór* (pow. chełmiński), *Nowy Dwór* (pow. chojnicki), *Nowy Dwór* (pow. inowrocławski), *Nowy Dwór* (pow. radziejowski), *Nowy Dwór* (pow. sępoleński), *Nowy Dwór* (pow. wąbrzeski), *Nowy Działyń*, *Nowy Goryń*, *Nowy Jasiniec*, *Nowy Kobrzyniec*, *Nowy Młyn* (pow. grudziądzki), *Nowy Młyn* (pow. włocławski), *Nowy Ostrowąs*, *Nowy Szumin*, *Nowy Świat*, *Nowy Witoszyn*, *Nowy Żabieniec*, *Piękny Las*, *Polski Konopat*, *Polskie Łąki*, *Polskie Stwolno*, *Pruska Łąka*, *Pusta Dąbrówka*, *Rzadka Wola*, *Stara Huta*, *Stara Juńcza*, *Stara Ruda* (pow. radziejowski), *Stara Ruda* (pow. wąbrzeski), *Stara Rzeczna*, *Stara Rzeka*, *Stara Telązna*, *Stara Wieś* (pow. aleksan-

drowski), *Stara Wieś* (pow. inowrocławski), *Stare Błonowo*, *Stare Dębówko*, *Stare Gagowy*, *Stare Grabie*, *Stare Kurowo*, *Stare Malanowo*, *Stare Marzy*, *Stare Nakonowo*, *Stare Płowki*, *Stare Prusy*, *Stare Rożno*, *Stare Rybitwy*, *Stare Świerczyny*, *Stare Zasady*, *Starobrzieszka Kolonia*, *Stary Bógpomóż*, *Stary Brześć*, *Stary Dwór*, *Stary Folwark*, *Stary Jaruzyn*, *Stary Kobrzyniec*, *Stary Radziejów* (dwie miejscowości w pow. radziejowskim), *Stary Szumin*, *Stary Toruń*, *Stary Witoszyn*, *Stary Żabieniec*, *Suchy Las*, *Szeroki Kamień*, *Taszewskie Pole*, *Twarda Góra*, *Wiąskie Piaski*, *Wielka Kępa*, *Wielka Klonia*, *Wielka Komorza*, *Wielka Łąka*, *Wielka Nieszawka*, *Wielki Głębozeczek*, *Wielki Komorsk*, *Wielki Konopat*, *Wielki Lubień*, *Wielki Mędromierz*, *Wielki Sławsk*, *Wielki Sosnowiec*, *Wielki Wełcz*, *Wielkie Budziska*, *Wielkie Chełmy*, *Wielkie Czyste*, *Wielkie Gacno*, *Wielkie Leżno*, *Wielkie Lniska*, *Wielkie Łunawy*, *Wielkie Pułkowo*, *Wielkie Radowiska*, *Wielkie Rychnowo*, *Wielkie Stwolno*, *Wielkie Tarpno*, *Wielkie Zajączkowo*, *Wilcze Kąty*, *Zawdzka Wola*, *Zgniły Zgłuszynek*, *Zielona Chocina*, *Zielona Huta*, *Zielona Kępa*, *Zimny Zdrój*, *Zła Wieś*, *Złe Mięso*.

Członami konstytytywnymi powyższych nazw są następujące rzeczowniki:

Wieś (18), *Dwór* (9), *Błota*, *Wola* (8), *Góra*, *Młyn* (5), *Las* (4), *Głębozeczek*, *Huta*, *Kępa*, *Klonia*, *Łąka*, *Ruda* (3), *Cerkwica*, *Chełmy*, *Czyste*, *Dąbrówka*, *Dębówko*, *Gacno*, *Gagowy*, *Grupa*, *Holendry*, *Juńcza*, *Kąty*, *Kobrzyniec*, *Komorsk*, *Komorza*, *Konopat*, *Lubień*, *Łunawy*, *Marzy*, *Mędromierz*, *Nieszawka*, *Pole*, *Prusy*, *Pułkowo*, *Radowiska*, *Radziejów*, *Rybitwy*, *Rzeczna*, *Stwolno*, *Szumin*, *Świerczyny*, *Witoszyn*, *Wymiary*, *Zasady*, *Żabieniec* (2), *Błonowo*, *Błoto*, *Bógpomóż*, *Bór*, *Brody*, *Bryńsk*, *Brześć*, *Brzostowo*, *Budy*, *Budziska*, *Brzeźno*, *Cerkiew*, *Chełmża*, *Chocina*, *Ciechocinek*, *Czaple*, *Dąbie*, *Dobra*, *Dólsk*, *Działyń*, *Folwark*, *Gliśno*, *Główka*, *Gołaszewo*, *Goryń*, *Górka*, *Grabie*, *Gradowo*, *Jankowice*, *Jaruzyn*, *Jasiniec*, *Kabat*, *Kamień*, *Karczma*, *Kłobia*, *Kolano*, *Kolonia*, *Kraplewice*, *Kujawa*, *Kurowo*, *Leżno*, *Lniska*, *Ławy*, *Łąki*, *Łąkie*, *Malanowo*, *Mięso*, *Moczadła*, *Morgi*, *Most*, *Mosty*, *Nakonowo*, *Ogon*, *Ostrowąs*, *Panna*, *Piaski*, *Płowki*, *Rokitnica*, *Rosochatka*, *Rożno*, *Róg*, *Rudnik*, *Rudy*, *Rumunki*, *Ruszkowo*, *Rychnowo*, *Rzeka*, *Sadłowo*, *Skudzawy*, *Sławsk*, *Smolno*, *Smug*, *Sosnowiec*, *Struga*, *Swornegacie*, *Szostka*, *Świat*, *Tarpno*, *Telązna*, *Toruń*, *Turza*, *Warząchewka*, *Wełcz*, *Witowo*, *Zajączkowo*, *Zawada*, *Zdrój*, *Zgłuszynek* (1).

Jako ich określenia w odpowiednich nazwach występują wymienione niżej przymiotniki przymiotniki:

Nowa/Nowe/Nowy (28/22/20), *Stara/Stare/Stary* (9/14/12), *Mała/Małe/Mały* (7/11 /8), *Wielka/Wielki/Wielkie* (5/8/13), *Białe/Biały* (6/1), *Duża*, *Zielona* (3), *Czarne/Czarny*, *Górna/Górne*, *Polski/Polskie* (1/2), *Brzozowe/Brzozowy*, *Dolna/Dolne*, *Golska/Golskie*, *Kamienna/Kamienny*, *Krzywa/Krzywe*, *Lisi/Lisie*, *Zła/Złe* (1/1), *Babie*, *Bobrownickie*, *Borowy*, *Boża*, *Bukowa*, *Chociński*, *Czyste*, *Dębogórski*, *Dobra*, *Grzeczna*, *Jania*, *Jeżuicka*, *Karnkowskie*, *Kąkowa*, *Kłóbskie*, *Kobyła*, *Kocia*, *Kościelna*, *Kozi*, *Mokry*, *Nadolna*, *Nakonowska*, *Nockie*, *Piękny*, *Pruska*, *Pusta*, *Rzadka*, *Starobrzieszka*, *Suchy*, *Szeroki*, *Taszewskie*, *Twarda*, *Wiąskie*, *Wilcze*, *Zawdzka*, *Zgniły*, *Zimny* (1).

2.3. Nazwy rzeczownikowo-rzeczownikowe

2.3.1. Połączenia dwóch syntetycznych form rzeczownikowych

Ze względu na sposób zapisu nazwy tego typu dzielą się dwa zbiory:

a) nazwy zapisane z łącznikiem lub myślnikiem (18):

Golub-Dobrzyń, Gołębin – Parcele, Huta-Chojno, Huta – Strzelce, Kamienna – Działki, Łabiszyn – Wieś, Łapinóż-Rumunki, Łąg – Kolonia, Osiek – Kolonia, Rokitnica-Wieś, Runowo – Kolonia, Ruszkowo-Parcel, Rzeżewo-Morzyce, Sadłowo-Rumunki, Trąbin-Rumunki, Trąbin-Wieś, Zarzyczewo-Krępiny, Zbijewo-Kolonia;

b) nazwy zapisane bez łącznika lub myślnika (25):

Borucin Kolonia, Bruki Kokocka, Cegielnia Rudki, Cielęta Wybudowanie, Czamanin Kolonia, Dobre Kolonia, Dobre Wieś, Falborz Kolonia, Gaj Grzmięca, Jabłonowo Zamek, Janowiec Wieś, Kikół Wieś, Kolonia Gąbinek, Kolonia Łowiczek, Kołat Rybniki, Kruszyny Rumunki, Lipiny Barcikowo, Lubraniec Parcele, Łęg Witoszyn, Miasteczko Huby, Słomkowo Kolonia, Sokole Kuźnica, Ujma Łowiczek, Witowo Kolonia, Witrogoszcz Kolonia.

W nazwach tych jako ich człon pierwszy w kolejności dwukrotnie występują rzeczowniki *Dobre, Kolonia* i *Trąbin*. Jednokrotnie w tej pozycji pojawiają się następujące rzeczowniki: *Borucin, Bruki, Cegielnia, Cielęta, Czamanin, Falborz, Gaj, Golub, Gołębin, Huta, Jabłonowo, Janowiec, Kamienna, Kikół, Kołat, Kruszyny, Lipiny, Lubraniec, Łabiszyn, Łapinóż, Łąg, Łęg, Miasteczko, Osiek, Rokitnica, Runowo, Ruszkowo, Rzeżewo, Sadłowo, Słomkowo, Sokole, Ujma, Witowo, Witrogoszcz, Zarzyczewo, Zbijewo*.

Na drugiej pozycji występują takie rzeczowniki, jak *Kolonia* (11), *Wieś* (6), *Rumunki* (4), *Łowiczek, Parcele* (2), *Dobrzyń, Działki, Chojno, Gąbinek, Huby, Kokocka, Krępiny, Kuźnica, Morzyce, Parcel, Rudki, Rybniki, Strzelce, Wybudowanie, Zamek* (1). Należy w tym miejscu zauważyć, że tylko rzeczownik *Kolonia* pojawia się albo na pierwszej pozycji (por. *Kolonia Gąbinek, Kolonia Łowiczek*), albo na drugiej (por. *Borucin Kolonia, Czamanin Kolonia, Dobre Kolonia, Falborz Kolonia, Witowo Kolonia, Witrogoszcz Kolonia*).

Relacja między rzeczownikami tworzącymi tego typu nazwy może być dwojaka: równorzędna, jak np. w nazwach *Golub-Dobrzyń* czy *Sokole Kuźnica* (związek współrzędności – każdy z członów odnosi się do odrębnej miejscowości, które tworzą całość administracyjną, por. *Golub* i *Dobrzyń, Sokole* i *Kuźnica*), albo nierównorzędna, jak np. *Borucin Kolonia* czy *Zbijewo-Kolonia* lub *Janowiec Wieś* czy *Trąbin-Wieś* (związek nadrzędno-podrzędny: drugi człon jest zawsze określeniem pierwszego i precyzuje jego odniesienie, por. np. *Trąbin-Rumunki* i *Trąbin-Wieś*). W funkcji określeń bezsprzecznie występują takie rzeczowniki, jak *Działki* (por. *Kamienna* ← *Działki*) *Huby* (por. *Miasteczko* ← *Huby*), *Kolonia* (por. *Czamanin* ← *Kolonia*), *Parcele* (por. np. *Lubraniec* ← *Parcele*), *Rumunki* (por. np. *Kruszyny* ← *Rumunki*), *Wieś* (por. np. *Janowiec* ← *Wieś*), *Wybudowanie* (por. *Cielęta* ← *Wybudowanie*), *Zamek* (por. *Jabłonowo* ← *Zamek*). Trzeba w tym miejscu nadmienić, że rzeczownik *Kolonia* pojawia się także jako człon określany (por. np. *Kolonia* ← *Gąbinek*). Trudno jednakże (bez głębszych badań) ustalić status takich rzeczowników pojawiających się na drugiej pozycji, jak np. *Barcikowo, Grzmięca, Krępiny, Morzyce* czy *Witoszyn* (współrzędny czy podrzędny).

2.3.2. Związki formy syntetycznej rzeczownika z wyrażeniem przyimkowym

Rzeczownik z podrzędnym wyrażeniem przyimkowym współtworzą 4 nazwy: *Dobrzyń nad Wisłą*, *Nakło nad Notecią*, *Osiek nad Notecią*, *Świecie nad Osą*.

Członami konstytutywnymi tych nazw są rzeczowniki **Dobrzyń**, **Nakło**, **Osiek**, **Świecie**, z których *Dobrzyń* i *Osiek* współtworzą także 2 spośród nazw rzeczownikowo-rzeczownikowych omówionych wyżej (zob. 2.3.1.a) – odpowiednio: jako człon współrzędny z drugim rzeczownikiem (*Golub-Dobrzyń*) i jako człon podrzędny wobec pierwszego w kolejności rzeczownika (*Osiek – Kolonia*). Wyrażenia przyimkowe, współtworzone przez przyimek *nad* w połączeniu z odpowiednią nazwą rzeki, pełnią funkcję członu akcesoryjnego.

3. Nazwy trzyczłonowe

3.1. Nazwy przymiotnikowo-rzeczownikowo-przymiotnikowe

W grupie tej znalazło się 6 nazw: *Nowa Wieś Chełmińska*, *Nowa Wieś Królewska*, *Nowa Wieś Notecka*, *Nowa Wieś Wielka* (pow. bydgoski), *Nowa Wieś Wielka* (pow. wrocławski), *Nowy Dwór Królewski*.

Członami konstytutywnymi wymienionych nazw są rzeczowniki **Wieś** (pięciokrotnie) i **Dwór** (jednokrotnie). W pozycji inicjalnej we wszystkich nazwach występuje przymiotnik *Nowa/Nowy*, natomiast po wskazanych rzeczownikach w dwóch nazwach pojawił się przymiotnik *Wielka* i w dwóch innych nazwach – przymiotnik *Królewska/Królewski*, a pozostałe nazwy współtworzą przymiotniki *Chełmińska* i *Notecka* (ten drugi występuje tylko w podanej wyżej nazwie trzyczłonowej).

3.2. Nazwy rzeczownikowo-przymiotnikowo-rzeczownikowe

Grupę o takiej strukturze tworzą tylko 3 nazwy: *Redecz Wielki Parcele*, *Redecz Wielki Wieś*, *Wola Olszowa Parcele*. W nazwach tych człony konstytutywne występują w pozycji inicjalnej i są to rzeczowniki **Redecz** (dwukrotnie) oraz **Wola** (jednokrotnie). Pierwszy z nich określany jest w obu wypadkach przymiotnikiem *Wielki*, a określeniem drugiego jest przymiotnik *Olszowa*. Jako drugi człon akcesoryjny występują także dwa rzeczowniki: *Parcele* (jako określenie jednego z dwóch rzeczowników *Redecz* i rzeczownika *Wola*) oraz *Wieś* (jako określenie drugiego z rzeczowników *Redecz*).

3.3. Nazwy przymiotnikowo-rzeczownikowo-rzeczownikowe

Są tylko 2 takie nazwy: *Kąkowa Wola Parcele* i *Rzadka Wola Parcele*. Obie konstytuują rzeczownik **Wola**. Drugi z współtworzących je rzeczowników (w funkcji akcesoryjnej) to *Parcele*. Pozycję inicjalną zajmują odpowiednio przymiotniki *Kąkowa* i *Rzadka*.

4. Uwagi końcowe

4.1. Rzeczowniki wspólne dla analizowanych nazw

Zarówno nazwy rzeczownikowo-przymiotnikowe, jak i przymiotnikowo-rzeczownikowe są konstytuowane przez rzeczowniki *Brześć*, *Brzeźno*, *Dąbie*, *Dąbrówka*, *Glišno*, *Goryń*, *Holendry*, *Huta*, *Kamień*, *Kępa*, *Kolonia*, *Łąki*, *Nakonowo*, *Ruda*, *Rumunki*, *Szostka*, *Telązna*,

Turza, Warząchewka, Wieś i Wola. Najczęściej w nazwach obu typów pojawiają się rzeczowniki **Wieś** (19), **Wola** (17) oraz **Kolonia, Dąbrówka, Huta** (8).

W tym kontekście warto zwrócić uwagę szyk tych samych rzeczowników współtworzących różne nazwy. Częściej takie rzeczowniki występują na pierwszej pozycji, por. *Wola* (tak jest w 9 nazwach: *Wola Adamowa, Wola Bachorna, Wola Dziankowska, Wola Jurkowa, Wola Kozuszkowa, Wola Olszowa, Wola Skarbkowa, Wola Sosnowa, Wola Wąpowska*; w 7 nazwach pojawia się na drugiej pozycji: *Boża Wola, Dobra Wola, Kąkowa Wola, Nakonowska Wola, Nowa Wola, Rzadka Wola, Zawdzka Wola*), *Huta* (tak jest w 5 nazwach: *Huta Chodecka, Huta Głodowska, Huta Padniewska, Huta Pałędzka, Huta Trzemeszeńska*; w 3 nazwach pojawia się na drugiej pozycji: *Golska Huta, Stara Huta, Zielona Huta*), *Kamień* (tak jest w 3 nazwach: *Kamień Kmiecy, Kamień Kotowy, Kamień Krajeński; Szeroki Kamień*). Częściej na drugiej pozycji znajdują się rzeczowniki *Kolonia* (w 7 nazwach: *Kolonia Bodzanowska, Kolonia Miłachowska, Kolonia Ostrowicka, Kolonia Przywieczewska, Kolonia Racięcka, Kolonia Szczębletowska, Kolonia Warzymowska*; na pierwszej pozycji tylko w nazwie *Starobrzaska Kolonia*), *Kępa* (w 3 nazwach: *Mała Kępa, Wielka Kępa, Zielona Kępa*; na pierwszej pozycji tylko w nazwie *Kępa Kujawska*) i *Holendry* (w 2 nazwach *Golskie Holendry, Nockie Holendry*; na pierwszej pozycji tylko w nazwie *Holendry Bytońskie*). Proporcjonalnie pojawiają się natomiast rzeczowniki *Dąbrówka* (w 2 nazwach na pierwszej pozycji i w nazwach – na drugiej pozycji, por. *Dąbrówka Duża, Dąbrówka Mała* i *Nowa Dąbrówka, Pusta Dąbrówka*) oraz *Brześć, Brzeźno, Gliśno, Goryń, Łąki, Nakonowo* i *Szostka* (jednokrotnie w każdej pozycji, por. *Brześć Kujawski* i *Stary Brześć, Brzeźno Szlacheckie* i *Małe Brzeźno, Gliśno Wielkie* i *Małe Gliśno, Goryń Duży* i *Nowy Goryń, Łąki Wielkie* i *Polskie Łąki, Nakonowo Leśne* i *Stare Nakonowo, Szostka Duża* i *Mała Szostka*).

W nazwach zbudowanych wyłącznie z rzeczowników powtarzają się następujące ich człony: **Kolonia** (11 razy jako pierwszy człon i 2 razy jako drugi człon), **Wieś** (6-krotnie jako drugi człon), **Rumunki** (4-krotnie jako drugi człon), **Dobrzyń** (w 1 nazwie jako pierwszy człon i w 1 nazwie jako drugi człon), **Trąbin** (w 2 nazwach jako pierwszy człon), **Łowiczek, Osiek, Parcele** i **nad Notecią** (każdy w 2 nazwach jako drugi człon).

Dla nazw rzeczownikowo-przymiotnikowych i rzeczownikowo-rzeczownikowych wspólne są rzeczowniki **Parcele** (1/2) oraz **Bruki, Huby, Jabłonowo, Janowiec, Kruszyny, Miasteczko, Runowo, Rzeżewo, Strzelce, Ujma, Zamek** (1/1), z kolei w nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych i rzeczownikowo-rzeczownikowych powtarzają się (jednokrotnie) rzeczowniki **Rokitnica, Ruszkowo, Sadłowo, Witoszyn, Witowo**. We wszystkich trzech typach nazw (rzeczownikowo-przymiotnikowych, rzeczownikowo-rzeczownikowych i rzeczownikowo-rzeczownikowych) jako wspólne występują rzeczowniki **Kolonia** (1/1/13), **Wieś** (1/1/6), **Rumunki** (1/1/4) i **Huta** (1/1/2).

Do rzeczowników, które współtworzą zarówno przedstawione wyżej nazwy dwuczłonowe, jak i nazwy trzyczłonowe, należą tylko **Dwór** (występuje w dziewięciu nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych i w jednej nazwie przymiotnikowo-rzeczownikowo-przymiotnikowej) oraz **Wieś** (współtworzy osiemnaście nazw przymiotnikowo-rzeczownikowych, sześć nazw rzeczownikowo-rzeczownikowych, pięć nazw przymiotnikowo-rze-

czownikowo-przymiotnikowych, w jednej nazwie rzeczownikowo-przymiotnikowej i jednej nazwie rzeczownikowo-przymiotnikowo-rzeczownikowej).

Frekwencja wszystkich rzeczowników powtarzających się w wyekscerpowanych nazwach przedstawia się następująco:

Wieś – 30, *Kolonia* – 21, *Wola* – 20, *Dwór* i *Huta* – po 10, *Błota* – 8 + *Błoto* – 1, *Dąbrówka* i *Rumunki* – po 8, *Łąka* – 3 + *Łąki* – 4, *Parcele* – 5 + *Parcel* – 1, *Ruda* – 5 + *Rudy* – 1, *Góra*, *Młyn* i *Redecz* – po 5, *Dąbrowa*, *Kamień*, *Kępa* i *Las* – po 4, *Dąb* – 3 + *Dęby* – 1, *Głęboczek*, *Holandry*, *Klonia*, *Połudzie*, *Strzelce*, *Warząchewka*, *Witoszyn*, *Wólka*, *Wysoka* i *Zalesie* – po 3, *Górka* – 1 + *Górki* – 2, *Kruszyn* – 1 + *Kruszyny* – 2, *Bochlin*, *Bronimierz*, *Bruki*, *Brzeszczki*, *Brześć*, *Brzeźno*, *Buk*, *Cerkwica*, *Chełmica*, *Chełmy*, *Chomiąza*, *Czarnia*, *Czumsk*, *Czyste*, *Dąbie*, *Dębówko*, *Dobre*, *Dobrzyń*, *Dorposz*, *Dźwierzszno*, *Gacno*, *Gagowy*, *Glišno*, *Goryń*, *Grochowiska*, *Grupa*, *Huby*, *Jabłonowo*, *Jadowniki*, *Janowiec*, *Juńcza*, *Kamionki*, *Kąty*, *Kijewo*, *Kobrzyniec*, *Kołuda*, *Komorsk*, *Komorza*, *Konopat*, *Kościeryn*, *Koziróg*, *Kretki*, *Krusza*, *Kubłowo*, *Laski*, *Lenie*, *Lipki*, *Lubicz*, *Lubień*, *Lubomin*, *Łąsko*, *Łunawy*, *Marcinkowo*, *Marzy*, *Mędromierz*, *Młyniec*, *Nakonowo*, *Nieszawka*, *Osiecz*, *Osiek*, *Pieńki*, *Piotrków*, *Pole*, *Półwiesk*, *Probostwo*, *Prusy*, *Pułkowo*, *Pustki*, *Puszcz*, *Radowiska*, *Radziejów*, *Radziki*, *Rokitnica*, *Rudzk*, *Runowo*, *Ruszkowo*, *Rybitwy*, *Rywałd*, *Rzeczna*, *Rzezewo*, *Sadłowo*, *Samokłęski*, *Skoki*, *Słupy*, *Starorypin*, *Stwolno*, *Szostka*, *Szumin*, *Świerczyny*, *Tarkowo*, *Telązna*, *Trąbin*, *Trzebcz*, *Turza*, *Ujma*, *Wałdowo*, *Wilczyniec*, *Wistka*, *Witowo*, *Wymiary*, *Wymysłowo*, *Zamek*, *Zasady*, *Zławieś*, *Żabieniec* i *Żelazek* – po 2, *Most* – 1 + *Mosty* – 1.

4.2. Przymiotniki wspólne dla analizowanych nazw

Człony akcesoryjne, które powtarzają się w nazwach rzeczownikowo-przymiotnikowych i przymiotnikowo-rzeczownikowych, występują w nich albo w takich samych formach (tu trzeba wymienić następujące przymiotniki *Dolna/Dolne*, *Duża*, *Górne*, *Mała/Małe/Mały*, *Polski/Polskie*, *Wielka/Wielki/Wielkie*), albo w różnych formach (por. *Kościelna Wieś* i *Lisewo Kościelne* oraz *Wilcze Kąty* i *Turza Wilcza*). Najczęściej w nazwach obu typów pojawiają się przymiotniki oparte na tematach *mał-* (55) i *wielk-/wielk'-* (42).

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na szyk nazw z powtarzającymi się przymiotnikami. Najczęściej takie przymiotniki występują po określanych rzeczownikach, por. pozycję form przymiotnikowych opartych na tematach *duż-* (w 17 nazwach po rzeczowniku: *Brzeszczki Duże*, *Chełmica Duża*, *Czarnia Duża*, *Czumsk Duży*, *Dąbrówka Duża*, *Goryń Duży*, *Kamionki Duże*, *Kretki Duże*, *Kubłowo Duże*, *Miechowice Duże*, *Półwiesk Duży*, *Radziki Duże*, *Rudzk Duży*, *Samokłęski Duże*, *Skoki Duże*, *Słupy Duże*, *Szostka Duża*, w 3 nazwach przed rzeczownikiem: *Duża Cerkwica*, *Duża Klonia*, *Duża Kujawa*), *górn-* (w 10 nazwach po rzeczowniku: *Bąkowo Górne*, *Lipki Górne*, *Lubicz Górny*, *Marcinkowo Górne*, *Ośno Górne*, *Probostwo Górne*, *Strzelce Górne*, *Szpetal Górny*, *Tarkowo Górne*, *Wolsko Górne*, w 3 nazwach przed rzeczownikiem: *Górna Grupa*, *Górne Morgi*, *Górne Wymiary*) oraz *doln-* (w 11 nazwach pod rzeczowniku: *Gzin Dolny*, *Lipki Dolne*, *Lubicz Dolny*, *Marcinkowo Dolne*, *Połudzie Dolne*, *Probostwo Dolne*, *Sartowice Dolne*, *Sławsko Dolne*, *Smukała Dolna*, *Strzelce Dolne*, *Tarkowo Dolne*, w 2 nazwach przed rzeczownikiem: *Dolna Grupa*, *Dolne Wymiary*). Tylko formy przymiotnikowe oparte na temacie *wielk-/wielk'-* występują częściej przed określonym rzeczownikiem niż po nim (por. *Wielka Kępa* i 25 innych nazw oraz *Bronimierz*

Wielki i 19 innych nazw). Mniej więcęj proporcjonalnie przedstawia się szyk form przymiotnikowych (przed określanym rzeczownikiem/po określanym rzeczowniku) opartych na tematach **mał-** (por. *Mała Cerkwica* i 26 innych oraz *Bronimierz Mały* i 28 innych nazw), **polsk'-** (por. 3 nazwy *Polski Konopat*, *Polskie Łąki* i *Polskie Stwolno* oraz 4 nazwy *Dąb Polski*, *Goczki Polskie*, *Łopatki Polskie* i *Warząchewka Polska*), a także **kościeln-** (por. *Kościelna Wieś* oraz *Lisewo Kościelne* i *Polędzie Kościelne*). Z dwóch form przymiotnikowych opartych na temacie **wilcz-** jedna występuje przed rzeczownikiem (por. *Wilcze Kąty*) i jedna – po rzeczowniku (por. *Turza Wilcza*).

W nazwach zbudowanych z przymiotnika i rzeczownika oraz w nazwach trzyczłonowych do wspólnych form rodzajowych przymiotników należą następujące określenia: *Nowa/Nowy* (łącznie w 48 nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych i w 6 nazwach trzyczłonowych¹), *Wielka/Wielki* (łącznie w 13 nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych, w 8 nazwach rzeczownikowo-przymiotnikowych i w 4 nazwach trzyczłonowych²) oraz *Królewska/Królewski* (łącznie w 6 nazwach rzeczownikowo-przymiotnikowych i w 2 nazwach trzyczłonowych³) i *Chełmińska* (w 1 nazwie rzeczownikowo-przymiotnikowej i w 1 nazwie trzyczłonowej⁴). Zawsze na pierwszej pozycji występują formy przymiotników oparte na tematach **now-** (por. np. *Nowa Cerkiew* i 75 innych nazw). Po określanym rzeczowniku zawsze występują formy przymiotnikowe oparte na tematach **królewsk-/królewsk'-** i **chełmińsk-**.

Tylko przymiotniki *Wielka/Wielki* współtworzą wszystkie wyróżnione wyżej typy nazw z przymiotnikiem w swojej strukturze.

Frekwencja powtarzających się form przymiotnikowych przedstawia się następująco: 76 form opartych na temacie **now-**, 56 form opartych na temacie **mał-**, 46 form opartych na temacie **wielk-/wielk'-**, 35 form opartych na temacie **star-**, 20 form opartych na temacie **duż-**, 18 form opartych na temacie **szlacheck-/szlacheck'-**, po 13 form opartych na tematach **doln-** i **górn-**, 10 form opartych na temacie **królewsk-/królewsk'-**, po 7 form opartych na tematach **biał-**, **kujawsk-/kujawsk'-** i **polsk-/polsk'-**, 5 form opartych na temacie **krajeńsk-**, po 4 formy oparte na tematach **drug'-**, **leśn-** i **miejsk-/miejsk'-**, po 3 formy oparte na tematach **chełmińsk-/chełmińsk'-**, **czarn-**, **kościeln-**, **poduchown-**, **pomorsk'-**, **rządow-**, **zielon-**, po 2 formy oparte na tematach **barcińsk-/barcińsk'-**, **brzozowy-**, **chodeck-**, **głódowsk-/głódowsk'-**, **golsk-/golsk'-**, **kamienn-**, **kąkow-**, **krzyw-**, **księż-**, **lisi-** [liś-], **lubienieck-**, **olszow-**, **pałuck-/pałuck'-**, **pierwsz-**, **prywatn-**, **rzadk-**, **świeck'-**, **wilcz-**, **zł-**.

¹ Oprócz tego w 22 nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych znajduje się przymiotnik *Nowe*.

² Poza tym w 21 nazwach zbudowanych z przymiotnika i rzeczownika – w różnym szyku – występuje przymiotnik *Wielkie*.

³ Poza tymi dwoma przymiotnikami w 4 nazwach rzeczownikowo-przymiotnikowych pojawił się przymiotnik *Królewskie*.

⁴ W dwóch nazwach rzeczownikowo-przymiotnikowych wystąpił przymiotnik *Chełmińskie*.

4.3. Nazwy formalnie identyczne

Wśród wszystkich miejscowości byłego województwa bydgoskiego można wskazać takie, których nazwy mają taki sam kształt formalny. Najwięcej z nich (14) nosi nazwę **Nowa Wieś** (w tym po 2 miejscowości w powiatach: aleksandrowskim, golubsko-dobrzyńskim, lipnowskim i włocławskim, pozostałe w powiatach: brodnickim, chojnickim, grudziądzkim, mogileńskim, radziejowskim i toruńskim)¹. Kilkakrotnie powtarzają się też nazwy **Nowy Dwór** (8 razy; odpowiednie miejscowości leżą w różnych powiatach: brodnickim, bydgoskim, chełmińskim, chojnickim, inowrocławskim, radziejowskim, sępoleńskim, wąbrzeskim)² i **Białe Błota** (6 razy; nazwę te noszą miejscowości w następujących powiatach: aleksandrowskim, bydgoskim, lipnowskim, mogileńskim, radziejowskim i świeckim). Do nazw, które występują dwukrotnie, należą **Mały Głębozec** (w powiecie brodnickim i mogileńskim), **Nowa Wieś Wielka** (w powiecie bydgoskim i włocławskim), **Nowa Wola** (w powiecie aleksandrowskim i włocławskim), **Nowy Młyn** (w powiecie grudziądzkim i włocławskim), **Stary Radziejów** (obie miejscowości, które noszą tę nazwę, znajdują się w tym samym powiecie radziejowskim), **Stara Ruda** (w powiecie radziejowskim i wąbrzeskim) i **Stara Wieś** (w powiecie aleksandrowskim i inowrocławskim).

Warto też zwrócić uwagę na nieliczne zrosty, a więc człony nazw, które same (genetycznie) są złożone, równokształtne z rozpatrywanymi nazwami dwuczłonowymi³, por. zrost *nowawieś* (← *nowa wieś*) w nazwie *Nowawieś Pałucka* oraz toponim *Nowa Wieś*, a także zrost *zławieś* (← *zła wieś*) w nazwach *Zławieś Mała* i *Zławieś Wielka* oraz toponim *Zła Wieś*. Do ciekawych zrostów należą też rzeczowniki *Bógpomóż* (← *bóg pomóż* por. *z bóg zapłać*) w nazwie *Stary Bógpomóż* czy *Swornegacie*⁴ w nazwie *Małe Swornegacie*.

4.4. Statystyka

Wśród scharakteryzowanych w artykule złożonych nazw byłego województwa bydgoskiego **dominują nazwy dwuczłonowe**, które stanowią niemalże 98% ogólnej liczby 532 analizowanych toponimów (pozostałe nieliczne nazwy są trzyczłonowe). Przeważają toponimy **zbudowane z rzeczownika i przymiotnika** – ponad 90% wszystkich nazw dwuczłonowych (poza nimi są jeszcze toponimy rzeczownikowo-rzeczownikowe i jeden toponim liczebnikowo-rzeczownikowy). Niewielką przewagę liczebną mają nazwy, w których **na pierwszym miejscu występuje rzeczownik, a na drugim – przymiotnik** (51% wszystkich toponimów o takim właśnie składzie leksykalnym). Najczęściej jako konstytuuant nazw rzeczownikowo-przymiotnikowych pojawia się rzeczownik **Kolonia** (9 razy), na-

¹ Dwuczłonowa nazwa *Nowa Wieś* jest także składnikiem 5 trzyczłonowych nazw: *Nowa Wieś Chełmińska*, *Nowa Wieś Królewska*, *Nowa Wieś Notecka*, *Nowa Wieś Wielka* (w pow. bydgoskim) i *Nowa Wieś Wielka* (w pow. włocławskim).

² Nazwa ta jest też częścią trzyczłonowej nazwy miejscowości *Nowy Dwór Królewski*.

³ O przemianie dwuczłonowych nazw w nazwy jednoczłonowe pisze S. Rospond (*Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław 1957: 47), podając m.in. serbski przykład *Gluha vrb̄a* → *Gluhavica*.

⁴ O prymarnym zapisie *Sworne gacie* pisze Małgorzata Klinkosz, rozpatrując kwestie fleksyjne związane z dzisiejszą formą tej nazwy, na stronie internetowej Instytutu Filologii Polskiej UG, zob. https://fil.ug.edu.pl/strona/15222/jak_powinno_poprawnie_odmieniac_nazwe_swornegacie; dostęp 5.02. 2018.

tomiast wśród przymiotników dominują w tych toponimach odpowiednio formy rodzajowe oparte na temacie *mał-* (28 razy): **Małe** (13), **Mała** (8), **Mały** (7). Z kolei w dwuczłonowych nazwach przymiotnikowo-rzeczownikowych (49%) dominują odpowiednio rzeczownik **Wieś** (w 14 toponimach) i przymiotniki oparte na temacie *now-* (w 70 toponimach): **Nowa** (28), **Nowe** (22), **Nowy** (20).

Bibliografia

- Biegański Z., 2001, *Kształt terytorialno-administracyjny regionu kujawsko-pomorskiego w XIX i XX wieku*, [w:] *Związki Kujaw i Pomorza na przestrzeni wieków*. Zbiór studiów pod red. Z. Biegańskiego i W. Jastrzębskiego. Prace komisji historii BTN, t. XVII, Bydgoszcz: 41–56.
- Rospond S., 1957, *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław.
- Taszycki W. (red.), 1971–1972, *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych, zeszyty 172–192*, Warszawa.
- Umiński J., 2001, *Geneza województwa kujawsko-pomorskiego*, [w:] *Związki Kujaw i Pomorza na przestrzeni wieków*. Zbiór studiów pod red. Z. Biegańskiego i W. Jastrzębskiego. Prace Komisji Historii BTN, t. XVII, Bydgoszcz: 79–96.

Netografia

Urzędowy wykaz nazw miejscowości, załącznik do rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r., http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/Urzedowy_wykaz_nazw_miejscowosci_2012.pdf; dostęp 10.02.2017 r.

Lexical and grammatical characteristics of the compound place-names in the former Bydgoszcz province (1950-1975)

Summary

The subject of the description in the article is the construction of collected of 532 compound names, the word-order of constituent elements (parts of speech) and their grammatical forms (also in terms of their frequency), and similarities and differences between the names). Due to the number of elements, among the analyzed toponyms can be distinguished numerically predominant two-parts names (521) and few (11) three-parts names. In the first group, most are compounds of the noun with the adjective (in two different order: noun-adjective names, eg. *Aleksandrów Kujawski*, and adjective-noun names, eg. *Babie Ławy*). The names built of two nouns are fewer (eg. *Jabłonowo Zamek*, *Nakło nad Notecią*). In addition to these groups there remain: one numeral-noun name *Dziewięć Włók* and one name built with a noun and an abbreviation *Sumin PGR*. The three-parts names are built in two ways: two adjectives and one noun (eg. *Nowa Wieś Wielka* – adjective + noun + adjective) or two nouns and one adjective (eg. *Redecz Wielki Wieś* – noun + adjective + noun, *Rzadka Wola Parcele* – adjective + noun + noun). Among all the places of the former Bydgoszcz province, it is possible to indicate the villages or towns whose names have the same formal shape. Most often (14 times) the name *Nowa Wieś* is repeated. The names *Nowy Dwór* and *Białe Błota* are repeated several times (respectively 8 and 6 times).